herpy

LACERTIDER

## Italian Wall Lizard

# *Podarcis siculus*

*Podarcis siculus* är en robust, snabb och dagaktiv ödla som solar sig på sten, murar och ruiner i Italien och längs Adriatiska havet. Den blir 15-25 cm inklusive svans och lever av insekter och lite växtföda. Arten kräver sol, UVB, ett stort terrarium med klippstruktur och en kall vintervila och trivs bäst med ett terrarium utomhus på sommaren.

Familj: Lacertidae

**FAKTARUTA**

### DJURET

| | |
|---|---|
| Vuxenstorlek | **15-25 cm**<br>total längd inkl. svans |
| Vikt | **5-15 g** |
| Livslängd | **5-8 år** |
| Aktiv | **På dagen** |
| Levnadssätt | **Klipplevande och marklevande** |
| Biotop | **Klippterräng och tempererad skog och äng** |
| Svårighetsgrad | **Viss erfarenhet** |

### SKÖTSEL

| | |
|---|---|
| Min. terrarium | **120 × 50 × 50 cm**<br>L × B × H för 2 vuxna djur |
| Temperatur, dag | **24-32 °C** |
| Värmeplats | **40-50 °C** |
| Temperatur, natt | **14-18 °C** |
| Luftfuktighet | **40-60 %** |
| Vatten | **Vattenskål** |
| UVB | **Rekommenderas**<br>Fergusonzon 3 |
| Vintervila | **5-10 °C**<br>8-12 veckor |
| Föda | **Insekter, växter och små leddjur (hoppstjärtar, bananflugor)** |
| Hålls | **Parvis eller en hane med flera honor** |

### AVEL

| | |
|---|---|
| Fortplantning | **Äggläggande** |
| Könsmogen | **10-14 mån.** |
| Kullstorlek | **2-12 ägg** |
| Kullar per år | **2-3** |
| Inkubation | **35-50 dagar**<br>vid 25-30 °C |

### SKYDD OCH PAPPER

| | |
|---|---|
| CITES | **Ej listad** |
| EU-bilaga | **Ej listad** |
| IUCN | **Livskraftig (LC)** |

## Om arten

*Podarcis siculus* är en kraftigt byggd ödla med en lång, spetsig svans och ett förhållandevis stort huvud. Kroppen (nos till kloak) blir upp till ca 9 cm, och med svans är vuxna djur typiskt 15-25 cm. De största väger omkring 15 g. Hanarna är större än honorna och har ett bredare huvud och kraftigare käkar. Honornas kroppslängd är i genomsnitt ca 6 cm. Ungarna är ca 3 cm i kroppslängd vid kläckningen. Djur från nordliga bestånd och från öar blir i genomsnitt mindre än djur från det italienska fastlandet.

Färgen varierar mycket. Ovansidan är grön, grönbrun eller brun, ofta med ett mörkt nätmönster eller längsband, och undersidan är vit, krämfärgad eller svagt grönaktig. Vissa öpopulationer är nästan svarta eller blåaktiga. Hos hanarna är färgerna kraftigare än hos honorna. Arten liknar *Podarcis muralis* och kan förväxlas med den, men är kraftigare byggd och får

typiskt en grönare ovansida.

Taxonomin är komplicerad. Flera dussin underarter och lokala former har beskrivits, och många av dem är bara kända från små öar. Djur från olika trakter bör därför inte blandas. Släktnamnet kommer av grekiskans "snabbfotad", och artnamnet syftar på Sicilien.

Temperamentet är livligt, skyggt och nyfiket. Djuren flyr med stor fart, kastar svansen vid infångning och vänjer sig bara långsamt vid människor.

## Utbredning och livsmiljö

*Podarcis siculus* är en av de vanligaste ödlorna i Italien och finns över större delen av fastlandet och på Sicilien och många mindre öar. Mot norr når den södra Schweiz och södra Frankrike, och längs Adriatiska havet finns den i Slovenien, Kroatien, Bosnien-Hercegovina och Montenegro samt på många öar. Arten försvinner över omkring 1.000 m.

Arten är införd på många håll, bland annat i Spanien, på Korsika och Menorca, i Turkiet, i södra England och i östra USA. Dessa bestånd hör inte till den ursprungliga utbredningen och finns inte med på kartan.

> **Naturlig utbredning:** Italien, Frankrike, Schweiz, Slovenien, Kroatien, Bosnien och Hercegovina och Montenegro.

### LIVSMILJÖ

*Podarcis siculus* är en riktig generalist och finns i skogsgläntor, gräsmark, buskage, vingårdar, klippterräng, åkrar och i städer och trädgårdar med murar och ruiner. Den följer människan mer än de flesta ödlor och är ofta talrik där det finns stenmurar, järnvägsbankar och murverk. Den föredrar öppna, soliga platser och är tydligt värmeälskande: aktiva djur har en kroppstemperatur på ca 30-36 °C, i genomsnitt omkring 33 °C.

Arten är dagaktiv och solar sig på morgonen på stenar och väggar. Klimatet är medelhavsliknande till tempererat med varma, torra somrar och milda till kalla vintrar. Djuren är aktiva från tidig vår till hösten och övervintrar i springor, grottor och under stenar. Fuktigheten är måttlig: stenarna torkar snabbt, och djuren söker skugga och fuktigare springor när värmen är som störst. Honorna gräver ner äggen i lös jord och sand.

## Skötsel

### TERRARIET

Ett litet glasterrarium är för litet för *Podarcis siculus*. Ett par ska ha minst 120 × 50 × 50 cm (längd × bredd × höjd), och en hane med flera honor mer. Arten är större och mer aktiv än *Podarcis muralis*. Ännu bättre är ett terrarium utomhus eller en nätbur i en solig trädgård från maj till september, där djuren får naturligt ljus och naturliga temperaturväxlingar. Det ska vara helt rymningssäkert (fint nät, övertäckt, med nergrävd kant) och ha både skugga och gömslen, så att djuren inte överhettas.

Terrariet ska vara längre än högt och fyllt med lodräta och sneda ytor: staplade skifferplattor, kork, rötter och en klippbakgrund med springor som djuren kan gömma sig i. Alla gömslen ska kunna torka. Bottensubstratet är en blandning av sand och lite jord, så att djuren kan gräva, och växter som ljung, örter och murgröna ger skydd. Ventilationen ska vara riklig, helst från både botten och topp. Hanarna är revirhävdande och biter varandra, så håll bara en hane per terrarium. Äggläggande honor ska ha ett djupt, lätt fuktigt sandlager på minst 10 cm att gräva i.

### TEMPERATUR

Gradienten är det viktigaste. Solplatsen ska vara 40-50 °C vid ytan, mätt med en infraröd termometer, och resten av terrariet 24-32 °C på dagen. Det ger djuren möjlighet att nå den kroppstemperatur på 30-36 °C som de håller i naturen. Använd en spot över en platt sten eller en bit kork, och låt djuren välja mellan sol och skugga.

På natten ska temperaturen sjunka till 14-18 °C. På sommaren, när djuren står utomhus, följer de naturligt vädret, och det är en fördel. Stark sol kan ge över 40 °C i en sluten bur, så skugga och ventilation är nödvändiga. Varningssignaler är djur som gäspar, ligger platt med öppen mun eller gömmer sig hela dagen (för varmt), och djur som inte kommer fram förrän sent på förmiddagen (för kallt).

Vintervilan sker vid 5-10 °C och beskrivs under avel.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

### LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska vara måttlig: 40-60 % på dagen, och högre (upp till 70-80 %) på natten, när djuren sover i gömslen. Terrariet ska torka helt under dagen. Ett ständigt fuktigt terrarium ger hudproblem och svampinfektioner, medan ett helt torrt ger problem med hudömsningen.

Djuren dricker droppar från växter och stenar, så spraya lätt med vatten en gång om dagen, tidigt, så att allt är torrt på kvällen. Ha dessutom en låg vattenskål, som hålls ren. Äggläggande honor och ungar behöver ett fuktigare hörn, så ge en del av bottensubstratet lite fukt utan att göra hela terrariet fuktigt.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

### LJUS OCH UVB

*Podarcis siculus* är dagaktiv och ett riktigt solälskande djur. Terrariet ska ha en kraftig värmespot och UVB-ljus. UVB-lampan ska ge Ferguson-zon 3 (UV-index omkring 3-5 vid solplatsen) och sitta över solplatsen, och ett dagsljusrör eller en LED-lampa lyser upp resten av terrariet. Lampan monteras så att djuren inte kan komma närmare den än tillverkarens anvisning.

Dagslängden är 12-14 timmar på sommaren och 8-10 timmar under övergångsmånaderna, och i oktober trappas belysningen ner före vintervilan. Dagslängd och temperatur styr artens årscykel, och i fångenskap behåller djuren sin naturliga rytm så länge ljus och temperatur följer årstiderna. Byt UVB-rör enligt tillverkarens anvisning, typiskt varje år. Vistelse utomhus på sommaren ger naturligt UV-ljus, men glas och plexiglas stoppar UVB, så solbadet ska ske genom nät och inte genom rutor.

Läs mer: Ljus och UVB

### UTFODRING

*Podarcis siculus* är allätare med tyngdpunkten på animalisk föda. Födan är framför allt små levande insekter och andra smådjur: syrsor, gräshoppor, flugor, bananflugor, spindlar, gråsuggor, snäckor och maskar, och mjölmaskar i små mängder. Djuren tar också växtdelar och frukt, hos vissa bestånd upp mot hälften av födan. Erbjud därför regelbundet fina blad, blommor, bär och små bitar frukt eller äpple vid sidan av foderdjuren. Foderdjuren ska vara små: högst lika stora som avståndet mellan djurets ögon.

Vuxna djur utfodras varannan dag med så mycket som de äter på 10-15 minuter. Ungar utfodras dagligen med mycket små djur som bananflugor, små syrsor och hoppstjärtar. Pudra fodret lätt med kalk vid de flesta utfodringar och med ett D3-haltigt tillskott en gång per 1-2 veckor om djuren inte får tillräckligt med UVB. Ge inte foderdjur från naturen om de kan vara besprutade. Tillskott är särskilt viktiga för honor under äggläggningstiden och för ungar i tillväxt.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

### BETEENDE OCH HANTERING

*Podarcis siculus* är snabb, skygg och revirhävdande. Hanarna markerar revir med kroppsspråk och doftspår, och två hanar i samma terrarium slåss tills den svagare stressas, går ner i vikt eller får bitskador. Håll därför en hane tillsammans med två till fyra honor i ett stort terrarium, eller ett par. Honorna tolererar varandra om det finns gott om gömslen och solplatser.

Djuren ska inte tas upp. De flyr, kastar svansen vid stress eller infångning, och svansen växer bara delvis tillbaka med en annan struktur. Om ett djur ska flyttas fångas det i en genomskinlig behållare och inte med handen. Ett stort, välinrett terrarium med många gömslen gör djuren mer synliga, eftersom de känner sig trygga, och de vänjer sig vid utfodring från pincett. Arten är ett djur för iakttagelse. Tecken på stress är ständigt gömmande, upprepade flyktförsök mot glaset och förlorad aptit.

## Avel

### KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könet syns lätt hos vuxna djur: hanarna har ett bredare huvud, kraftigare käkar, större lårporer och starkare färger, medan honorna är smalare och mer enhetliga. Hos hanarna är svansroten tjockare på grund av hemipenis. Ungar kan inte bestämmas säkert.

Djuren blir könsmogna vid en ålder av 10-14 månader. Avel bör vänta tills honan har nått full storlek och är i gott hull, så att hon inte försvagas av äggläggningen.

### PARNING

Parningen följer efter vintervilan. Dagslängd och temperatur styr hela cykeln, så en kall vintervila i 2-3 månader vid 5-10 °C är förutsättningen för parning och en bra äggkull; djur som hålls varma hela vintern ger ofta sämre äggkullar. Efter vilan väcks djuren långsamt under ett par veckor med stigande temperatur och dagslängd, och de ska utfodras rikligt innan de parar sig. Vintervila och inkubationstid är inte dokumenterade för arten, så siffrorna för båda är lånade från *Podarcis muralis* och anpassade till en sydligare art.

Parningen sker från april till juni. Hanen jagar honan, biter henne i flanken eller vid svansen och håller fast under parningen, som varar några minuter. Honorna ska ha möjlighet att dra sig tillbaka, annars blir de stressade. En hane kan para sig med flera honor.

Läs mer: Inkubation av ägg

### ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger ägg från slutet av april till mitten av juli i två till tre omgångar med omkring 20 dagars mellanrum, sammanlagt 12-20 ägg under säsongen. En enskild äggkull rymmer 2-12 ägg, i genomsnitt 4-7, och unga, små honor lägger minst.

Honan gräver ett hål i fuktig sand och täcker över äggen. Terrariet ska ha ett lager på minst 10 cm lätt fuktig sand, där honan kan gräva, och honor som inte hittar en lämplig plats kan bli äggbundna. Tecken på äggbundenhet är en hona som är tydligt uppsvälld, slö och inte äter, och hon ska i så fall till veterinär.

Läs mer: Vanliga sjukdomar och tecken på sjukdom

### INKUBATION

Gräv försiktigt upp äggen och flytta dem till en sluten behållare med fuktig vermikulit eller perlit (ca 1:1 med vatten efter vikt). Markera äggets ovansida och vänd dem inte. Håll temperaturen på 25-30 °C. Fuktigheten i behållaren ska vara hög, men äggen får inte ligga i vatten.

Äggen kläcks efter omkring 35-50 dagar, snabbast vid den höga änden av temperaturspannet. Äggen tar upp vatten och sväller under inkubationstiden; det är ett gott tecken.

### UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna ska flyttas till ett eget terrarium, eftersom de vuxna äter ungar. Ett terrarium på 40 × 30 × 30 cm med gömslen, solplats och UVB är lämpligt de första månaderna, och ungar kan hållas i grupper i samma ålder. Bottensubstratet är fuktigt i ena änden och torrt i den andra.

Första föda är bananflugor, hoppstjärtar och mycket små syrsor, senare små gräshoppor och gråsuggor. Ge föda dagligen, pudra med kalk och ge kraftigt UVB-ljus, så att det inte uppstår skelettsjukdom. Ungarna växer snabbt och är nästan vuxna efter ett år. Den första vintern ska de bara ha en kort och mild vintervila på 6-8 veckor, och bara om de är i gott hull.

## Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på för lite värme, för lite UVB eller ett för fuktigt terrarium. De typiska problemen är:

- Skelettsjukdom (metabolisk skelettsjukdom) vid för lite UVB och kalk. Djuren blir slöa, har mjuka käkar och deformerade ben.
- Kvalster på huden och i ögonvinklarna. Kvalster kan behandlas hos veterinär, och alla nya djur ska hållas i karantän.
- Invärtes parasiter, särskilt hos djur från naturen. Ett avföringsprov hos veterinär avslöjar det.
- Äggbundenhet hos honor som inte har en lämplig plats att lägga ägg på.
- Hudömsningsproblem och svampinfektioner vid ständig fukt.
- Bitskador och förlust av svans vid stress och strid mellan hanar.
- Skador under vintervilan: för varm vintervila ger aktiva, försvagade djur, och för kall ger frost.

Om ett djur inte äter på mer än en vecka utanför vintervilan, om det är slött, svullet eller har problem med att använda benen, ska det till en veterinär med erfarenhet av kräldjur. Vintervila är en belastning, och bara friska djur i gott hull får gå i vintervila.

Läs mer: Karantän och hygien

## Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.